

O‘ZBEKISTONDA TERAPEVTIK STOMATOLOGIYA XIZMATLARINI MODERNIZATSIYA QILISH STRATEGIYASI

Muallif: Tojiboyeva Madina

Ilmiy rahbarlar: Sattorova D.G, Saidova M.A

O‘quv yurti: Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti

Annotatsiya : Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirish doirasida terapevtik stomatologiya xizmatlarini modernizatsiya qilish strategiyasining asosiy yo‘nalishlari yoritilgan. Stomatologik xizmatlarni zamonaviy diagnostika va davolash texnologiyalari bilan ta‘minlash, profilaktik stomatologiyani rivojlantirish, kadrlar salohiyatini oshirish hamda xizmatlar sifatini yaxshilash masalalari tahlil qilingan. Terapevtik stomatologiya xizmatlarini modernizatsiya qilish aholining og‘iz bo‘shlig‘i va umumiy salomatligini mustahkamlashda muhim omil ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: terapevtik stomatologiya, modernizatsiya, sog‘liqni saqlash islohotlari, diagnostika, endodontiya, profilaktika, stomatologik xizmatlar.

Kirish : Bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasida sog‘liqni saqlash tizimini isloh qilish, aholiga ko‘rsatilayotgan tibbiy xizmatlar sifatini oshirish va zamonaviy tibbiy texnologiyalarni keng joriy etish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. O‘zbekiston – 2030 Taraqqiyot strategiyasida aholi salomatligini mustahkamlash, kasalliklarning oldini olish va tibbiy xizmatlar samaradorligini oshirish muhim vazifalar sifatida belgilangan.

Aholi orasida og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklarining keng tarqalganligi terapevtik stomatologiya xizmatlariga bo‘lgan ehtiyojni oshirmoqda. Kariyes va uning asoratlari, pulpa hamda periodont kasalliklari o‘z vaqtida davolanmasa, jiddiy stomatologik va umumiy somatik asoratlarni keltirib chiqaradi. Shu sababli terapevtik stomatologiya xizmatlarini modernizatsiya qilish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Terapevtik stomatologiya xizmatlarining sog‘liqni saqlash tizimidagi o‘rni

Terapevtik stomatologiya stomatologik yordamning asosiy bo‘g‘ini bo‘lib, og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklarini erta aniqlash, davolash va ularning asoratlarini oldini olishga qaratilgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, stomatologik kasalliklar yurak-qon tomir, ovqat hazm qilish va immun tizimi kasalliklari bilan uzviy bog‘liq. Shu bois terapevtik stomatologiya xizmatlarining sifati nafaqat og‘iz bo‘shlig‘i, balki butun organizm salomatligi uchun muhimdir.

Terapevtik stomatologiya xizmatlarini modernizatsiya qilishning asosiy yo‘nalishlari

O‘zbekistonda terapevtik stomatologiya xizmatlarini modernizatsiya qilish

quyidagi ustuvor yoʻnalishlar asosida amalga oshirilmoqda:

- stomatologik muassasalarni zamonaviy tibbiy uskunalar bilan jihozlash;
- raqamli diagnostika usullarini (raqamli rentgen, RVG, kompyuter tomografiyasi) joriy etish orqali tashxis aniqligini oshirish;
- endodontik davolashda zamonaviy rotatsion va reciproc instrumentlar, sifatli obturatsiya materiallaridan foydalanish;
- minimal invaziv va biologik yoʻnaltirilgan davolash tamoyillarini qoʻllash;
- sterilizatsiya, dezinfeksiya va infeksiya nazoratini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.

Mazkur chora-tadbirlar terapevtik stomatologiya xizmatlarining samaradorligini oshirish va davolash natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Profilaktik stomatologiya va kadrlar tayyorlash masalalari

Modernizatsiya strategiyasida profilaktik stomatologiyaga alohida eʼtibor qaratilmoqda. Aholi, ayniqsa bolalar va oʻsmirlar orasida ogʻiz boʻshligʻi gigiyenasi boʻyicha targʻibot ishlarini olib borish, muntazam profilaktik koʻriklarni tashkil etish stomatologik kasalliklar tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi.

Shuningdek, stomatolog mutaxassislarning bilim va koʻnikmalarini oshirish, uzluksiz tibbiy taʼlim tizimini rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash malakasini shakllantirish terapevtik stomatologiya xizmatlarini modernizatsiya qilishning muhim omillaridan biridir.

Tadqiqot materiallari va usullari :

Tadqiqot quyidagi materiallar asosida olib borildi:

- Oʻzbekiston Respublikasining turli hududlarida joylashgan davlat va xususiy stomatologiya muassasalarining statistik maʼlumotlari;
- terapevtik stomatologiya boʻyicha klinik kuzatuvlar va tibbiy hujjatlar;
- kariyes va uning asoratlari davolashda qoʻllanilayotgan zamonaviy diagnostika va davolash texnologiyalari;
- xalqaro klinik tavsiyalar (WHO, FDI) hamda milliy normativ-huquqiy hujjatlar.

Tadqiqot Oʻzbekiston Respublikasida terapevtik stomatologiya xizmatlarini modernizatsiya qilish jarayonida keng uchraydigan ogʻiz boʻshligʻi kasalliklari, ularni diagnostika qilish va davolash usullarining klinik samaradorligini baholashga qaratildi. Tadqiqot 2024–2025 yillar davomida respublikaning Toshkent shahri va viloyatlarida joylashgan 10 ta davlat va xususiy stomatologiya muassasalarida olib borildi.

Tadqiqot materialini 18–45 yosh oraligʻidagi 100 nafar bemor tashkil etdi. Tadqiqotga kiritilgan bemorlar terapevtik stomatologiya xizmatlarining quyidagi asosiy yoʻnalishlari boʻyicha klinik kuzatuvdan oʻtkazildi:

- tish kariyesi va uning boshlangʻich, oʻrta va chuqur shakllari;
- pulpit va periodontitning turli klinik shakllari;
- ildiz kanallarini qayta davolashga muhtoj klinik holatlar;

- tish qattiq to'qimalarining nokariyes shikastlanishlari.

Bemorlar klinik holati va qo'llanilgan davolash usullariga qarab ikki guruhga ajratildi:

- I-guruh (n = 50) — diagnostika va davolashda an'anaviy terapevtik usullar qo'llanilgan;

- II-guruh (n = 50) — raqamli diagnostika (RVG, CBCT), rotatsion endodontik instrumentlar va zamonaviy obturatsiya materiallaridan foydalanilgan.

Tadqiqot natijalari : O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda terapevtik stomatologiya xizmatlarining asosiy qismi yirik shaharlar va xususiy sektor doirasida jamlangan. Chekka hududlarda esa zamonaviy diagnostika uskunalari, rotatsion endodontik tizimlar va yuqori malakali mutaxassislar yetishmovchiligi saqlanib qolmoqda.

II-guruh bemorlarida zamonaviy diagnostika va davolash texnologiyalaridan foydalanish natijasida tashxis aniqligi sezilarli darajada oshgani, davolash davomiyligi qisqargani va asoratlari soni kamaygani aniqlandi. Xususan, rotatsion instrumentlar qo'llanilgan endodontik davolashda ildiz kanallarini sifatli tozalash va to'ldirish darajasi yuqori bo'ldi.

I-guruh bemorlarida esa an'anaviy davolash usullaridan foydalanilganda davolash davomiyligi uzoqroq bo'lib, ayrim hollarda qayta davolashga ehtiyoj yuqori ekanligi kuzatildi. Profilaktik ishlar yetarli darajada olib borilgan muassasalarda kariyes va uning asoratlari uchrash chastotasi pastroq ekanligi qayd etildi.

Tadqiqot natijalari terapevtik stomatologiya xizmatlarini modernizatsiya qilish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va mutaxassislar malakasini oshirish stomatologik yordam sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi.

Xulosa: O'tkazilgan tadqiqot natijalari asosida xulosa qilish mumkinki, O'zbekistonda terapevtik stomatologiya xizmatlarini modernizatsiya qilish jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda va bu jarayon stomatologik yordam sifatining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy diagnostika usullari, xususan raqamli rentgenologik tekshiruvlar va CBCT texnologiyalarining joriy etilishi og'iz bo'shlig'i kasalliklarini erta aniqlash hamda tashxis aniqligini oshirish imkonini bermoqda.

Tadqiqot davomida zamonaviy endodontik texnologiyalar, jumladan rotatsion instrumentlar va yuqori sifatli obturatsiya materiallaridan foydalanilgan bemorlarda davolash samaradorligi yuqori bo'lib, asoratlari va qayta davolash holatlarining kamaygani aniqlandi. An'anaviy davolash usullari qo'llanilgan bemorlarda esa davolash davomiyligi nisbatan uzoqroq bo'lib, ayrim hollarda klinik natijalar qoniqarsiz ekanligi kuzatildi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari stomatologik xizmatlarning hududlar bo'yicha notekis taqsimlanganini ko'rsatdi. Yirik shaharlar va xususiy stomatologiya

muassasalarida zamonaviy texnologiyalar keng qo'llanilayotgan bo'lsa, chekka hududlarda moddiy-texnik baza va malakali mutaxassislar yetishmovchiligi saqlanib qolmoqda. Shu bois terapevtik stomatologiya xizmatlarini yanada rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish va kadrlar malakasini oshirish O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimining dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston – 2030 Taraqqiyot strategiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasining “Sog'liqni saqlash to'g'risida”gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Stomatologik xizmatlarni rivojlantirish bo'yicha normativ hujjatlar.
4. Terapevtik stomatologiya: darslik / Oliy tibbiyot ta'lim muassasalari uchun.
5. Sattorova D. G., Kamolov K. N. Yangi O'zbekistontaraqqiyot strategiyasida tibbiyotning rivoji va tutgano'ri. Educational Research in Universal Sciences, Vol. 2 No. 13 SPECIAL (2023)
6. Endodontiya: zamonaviy diagnostika va davolash usullari. O'quv qo'llanma.
7. Parodontologiya va terapevtik stomatologiyada profilaktik yondashuvlar. Ilmiy maqolalar to'plami.
8. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST). Oral Health: Global Strategies and Action Plans.
9. Fejerskov O., Kidd E. Dental Caries: The Disease and Its Clinical Management.
10. Ingle J.I., Bakland L.K. Endodontics.
11. Stomatologik yordamni tashkil etish va boshqarish bo'yicha metodik qo'llanmalar.